25 Φεβρουαρίου 2020

Το νόημα του θανάτου (μακαριστού Αρχιεπισκόπου Αθηνών κυρού Χριστοδούλου)

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Ορθόδοξη πίστη

Η Ανάσταση του Χριστού με παραστάσεις Αγίων. Ρωσικό Μουσείο, Αγία Πετρούπολη. Σχολή Πσκώφ, τέλη 15ου – αρχές 16ου αιώνα.

Δεν θέλει να πεθάνει κανείς μας. Όσο κι αν ο θάνατος είναι το πιο βέβαιο γεγονός, όσο κι αν παραδεχόμαστε ότι κάποτε θα πεθάνουμε, όπως πέθαναν όλοι όσοι έζησαν σ' αυτόν τον κόσμο, εντούτοις δεν μπορούμε να συμβιβαστούμε και να συμφιλιωθούμε με το γεγονός αυτό. Και τούτο είναι μια ακόμα απόδειξη του ότι είμαστε πλασμένοι για την αιωνιότητα και την αφθαρσία. Μπορεί η αμαρτία να μας έφερε τον θάνατο, αλλά τον έφερε ως ανεπιθύμητο επισκέπτη, από τον οποίο ζητούμε να απαλλαγούμε το συντομότερο. Δεν τον ανεχόμαστε και δεν τον επιθυμούμε.

Ο θάνατος είναι καρπός της αμαρτίας.

Εχθρόν του ανθρώπου τον αποκαλεί ο Απ. Παύλος. Δεν τον έκαμε ο Θεός, ο οποίος έπλασε τον άνθρωπο αθάνατο. Με ψυχή αθάνατη και με σώμα αθάνατο. Ο θάνατος «εισήλθεν εις τον κόσμον» με την πρωτοβουλία του διαβόλου, εξαιτίας του φθόνου του για τον άνθρωπο και ήλθε μετά την πρώτη αμαρτία, την «πτώσιν», ως τίμημα της, ως τιμωρία. Ως τιμωρία ο θάνατος πλήττει μόνο το σώμα, πού έκτοτε έγινε φθαρτό και θνητό. Πεθαίνει, λέμε, ο άνθρωπος, και εννοούμε ότι παύει να ζει, να κινείται, να ομιλεί, να δρα. Το σώμα του το τοποθετούμε μέσα στη γη, το παραδίδουμε στη φθορά. Ύστερα από λίγα χρόνια, τις σάρκες του τις έχουν φάγει τα σκουλήκια, τίποτα δεν μένει, μόνο τα κόκαλα. Μπροστά στο φρικτό αυτό θέαμα σταματά ο νους του ανθρώπου.

Όνειρο του ανθρώπου είναι να κατανικήσει το θάνατο, να παρατείνει τη ζωή του στη γη. Πότε θα γίνει αυτό; Όταν πιστέψουμε ότι ο Χριστός ανέστη. Γιατί η Ανάσταση του Χριστού είναι αναίρεση του θανάτου, είναι εξαγορά της αμαρτίας. Ο Χριστός νίκησε τον θάνατο με τον δικό του θάνατο, «θανάτω θάνατον πατήσας». Έκτοτε πια ο θάνατος είναι πρόσκαιρος για μας. Δεν μας κρατάει αιώνια στην ψυχρή του αγκαλιά. Προς στιγμήν μας επισκέπτεται, αλλά τελικά δεν κυριαρχεί επάνω μας.

Στή ζωή αυτή είμαστε προσωρινοί και μέλλουμε να αποδημήσουμε σαν τα πουλιά πού έρχονται από κάπου για να φύγουν στην εποχή τους. Κανείς δεν έμεινε επί της γης αθάνατος .Όσοι γεννηθήκαμε, θα πεθάνουμε κάποτε. Ο θάνατος, λοιπόν, είναι μια κλήση του Θεού. Μας καλεί ο Θεός να μεταβούμε κάπου άλλου. Που; Καμιά φιλοσοφία και κανένας ανθρώπινος στοχασμός δεν μπόρεσε ούτε μπορεί να απαντήσει αυθεντικά στο κρίσιμο αυτό ερώτημα. Ο άνθρωπος μπορεί να περιγράφει τον θάνατο, όχι να τον ερμηνεύσει. Δεν γνωρίζει τί τον ακολουθεί, που

πηγαίνει ο άνθρωπος, τί κάνει εκεί. Όλα αυτά καμιά επιστήμη, καμιά σκέψη ανθρώπου δεν μπορεί να τα εξιχνιάσει. Γιατί απλούστατα δεν υποπίπτουν στις ανθρώπινες δυνατότητες, δεν επιδέχονται παρατήρηση, πείραμα, λογισμό. Είναι της πίστεως θέματα. Μόνο με την πίστη και με την αποκάλυψη της αλήθειας από τον ίδιο τον θεό μπορούμε κάτι να μάθουμε για τα έσχατα μας. Επομένως, όχι η περιγραφή, αλλά η εξήγηση του φαινομένου του θανάτου του άνθρωπου μας ενδιαφέρει, κι αυτό είναι το πιο σπουδαίο.

Ακόμη συζητούν οι ιατροί για το τί είναι θάνατος, και κυρίως για το πότε επέρχεται. Και δεν συμφωνούν στα σημεία αυτά, γιατί νεότερες έρευνες πείθουν ότι ο άνθρωπος δεν πεθαίνει «όταν βγει η ψυχή του» όπως λέμε, ούτε όταν κλείσει τα μάτια του, ούτε ακόμη όταν ο εγκεφαλογράφος παρουσιάζει ευθεία γραμμή του εγκεφαλογραφήματος. Το ζήτημα του πότε επέρχεται ακριβώς ο θάνατος στασιάζεται σήμερα. Και ασφαλώς κάπου θα καταλήξουν οι αρμόδιοι, όμως από αυτό αντιλαμβανόμεθα πόσο δύσκολο είναι να μας πει η επιστήμη τί συμβαίνει υστέρα από τον θάνατο, όταν τον ίδιο τον θάνατο πού βλέπει και ψηλαφά δυσκολεύεται να προσδιορίσει με ακρίβεια.

Η Εκκλησία αποκαλεί τον θάνατον «φοβερώτατον μυστήριον». Και πράγματι είναι. Μιλάει ακόμη για «αγώνα της ψυχής» πού χωρίζεται από το σώμα. Τα πατερικά βιβλία είναι γεμάτα από ιστορίες πού έχουν σχέση με τις τελευταίες στιγμές του ανθρώπου. Σταχυολογώντας τις πληροφορίες από αυτά μπορούμε ως εξής να περιγράψουμε αυτές τις στιγμές: Φαίνεται ότι ο άνθρωπος κατά την ώρα του θανάτου του βλέπει διάφορα οράματα. Όλα αυτά και άλλα πολλά πείθουν ότι κατά τη φρικτή αυτή ώρα γίνεται κάποια υπενθύμιση των αμαρτιών πού διέπραξε στη γη ο αποθνήσκων άνθρωπος. Η ψυχή δηλαδή κυκλώνεται από αγγέλους και από δαίμονες. Η λέξη προδίδει την ύπαρξη εμποδίων ή ελέγχου για τη μετάβαση της ψυχής στον ουρανό. Και πράγματι γίνεται πόλεμος εκείνη την ώρα για την κατοχή μιας ψυχής.

Οι αγαθοί άγγελοι πού παρίστανται δεν εγκαταλείπουν στην τύχη της την ψυχή. Αγωνίζονται να την κερδίσουν για τον ουρανό. Όλα αυτά συμβαίνουν αυτή την ώρα και εμείς δεν παίρνουμε είδηση. Η Εκκλησία μας, όμως, πού διδάσκει αυτά, μας προτρέπει να ευχόμαστε για την ώρα του θανάτου μας. Και πρώτα απ’ όλα έχει ειδικές ευχές εις ψυχορραγούντα. Οι ευχές αυτές είναι χαρακτηριστικές και αποδίδουν όλη την ιερή παράδοση γι’ αυτή τη δύσκολη ώρα. Παράλληλα, όπως είπαμε, η Εκκλησία μας διδάσκει να προσευχόμαστε για την ώρα του θανάτου μας να μην είναι αιφνίδια και να μην περιέλθουμε στην κυριαρχία των τελωνίων, των δαιμόνων.